

СТАРЕ СРПСКЕ СКАСКЕ И ЛЕГЕНДЕ О БИЉКАМА И ДРВЕЋУ

Српске скаске и легенде у којима су главни носиоци радње дрвета и биљке, имају претежно етиолошки карактер. У њима се говори о постанку каквог дрвета или биљке, или какве њихове особине, или се објашњава њихова популарност, односно непопуларност, међу људима, и тако даље. Један велики број таквих скаски везује се за догађаје и личности из Старога и Новога Завета; понекад се те скаске везују за хришћанске свеце, и у том случају долазе, сасвим разумљиво, национални српски свеци на прво место.

Из „старозаветне“ — ако је тако можемо назвати — групе најпопуларнија је скаска о постанку једне нарочите врсте јабуке која се зове адамчица, и о постанку „јабучице“ у грлу. Јабучица коју људи имају у грлу (а жене је немају) постала је од јабуке коју је Ева дала Адаму па је он (од страха кад је угледао Бога) није прогутао него му је остала у грлу (Вук Речн. s. v. јабучица; А. Николић, Срп. нар. прип. стр. 186; Срп. Етн. Зборн. 13, 1909, 348; Зборн. нар. жив. 19, 1914, 195). Што се тиче јабуке „аддамчице“ коју је Ева дала Адаму, и на њој се још и данас виде пет бразда од Евиних прстију (Зборн. нар. жив. 16, 1911, 40). О створењу света и о постанку различитих ствари говоре скаске о купини, ружи, лешнику, кромпиру. Од крви која је пала на земљу из Божијег малог прста, створена је лоза, и због тога се њен род узима за причест. Ђаволу то буде криво, па хтеде да и сам створи још бољу лозу, и отсече себи прст, али из његове крви никне купина. Због тога не ваља окусити купину пре грожђа, „јер се онда ђаво радује“ (Срп. Етн. Зборн. 32, 1925, 116). Ружино трње и цвет постали су овако. Бог се једном разгневио на ђавола, и наредио анђелу да га ухвати. Али ђаво буде бржи, и анђео не могадне.

учинити ништа. Зато Бог рече анђелу да, кад појури ђавола, рашири пред њим ружино шибље, па ће се ђаво заплести. Тако се и деси. Онда ђаво прокуне ружу да на њој изникне трње, а Бог са своје стране благослови је да носи најлепши цвет (Нишевљанин [= Павле Софрић], Главније биље у народном веровању и певању код нас Срба, Београд, 1912, 191). Скаске о постанку лешника, и постанку кромпира имају шаљив карактер. Беспослена баба молила је Бога да јој да „јал' ушицу, јал' бушицу, ја орашчић, ја лешничкић“ да би се забавила. И Бог јој је све то дао, и тако су постале ваши, буве, ораси, лешници (Вила 4, 1868, 111). А кромпир створио је Бог за љубав сиротиње — „да би и сиротиња имала коме да гули кожу“! (чуо од Г-ђе Персиде Глигоријевић). Од старозаветних личности спомињу се, у овим скаскама, Аврам и Нимрод (код Муслимана), и цар Давид. Кад је Нимрод са својим људима хтео да спали Аврама, дала је своје дрво јасика, а зелембаћ је потпиривао ватру; само трешња не хтеде никако горети: и зато јасика непрестано трепери, зелембаћа свако убија, а трешња је света (П. Софрић 212). У посвећивању цара Давида играла је извесну улогу крушка. Некакав краљ није ишао никада у цркву да се моли Богу, него под крушку („крушчица је моја црквица“); и молитве му помогоше, јер се он посвети, и постаде „краљ Давид“ (Срп. Етн. Зборн. 50, 1934, 193). Најзад, у неким скаскама реч је о рају како га наш народ замишља, и који је једним делом постао према обрасцу старозаветног Едена. Због чега се јабуке „петроваче“ не смеју јести пре Петровдана? Тог дана Свети Петар у рају затресе јабуково дрво, и деца дотрче да купе јабуке; али Свети Петар даје само оној деци да једу чије мајке до тога дана нису окусиле јабуке (Карацић 3, 1901, 136; упор. и Гласник Етн. Муз. 7, 1932, 82). Иначе су нашем народу познате козмолшке и есхатолошке скаске о растињу, али без формалне везе са Старим Заветом и његовим апокрифима. Сва земља стоји на гранана великога глога, и за тај глог везан је велики црни пас. Тај пас једнако глође глог, па кад га скоро сасвим преглође, он стане вући из све снаге да би га прекршио. Тако настаје земљотрес. Али земља ипак не пропадне, јер онда Свети Петар прекрсти штапом, и глог опет постане цео (Срп. Етн. Зборн. 19, 1913, 391). Један од знакова да до-

лази смак света биће у томе што ће на земљи нестати пше-
нице (Вук Песме 2,1,70; 2,41; М. Ђ. Милићевић, Живот Срба
сељака² 62). Циклусу о крађи и прекрађи сунца припада
можда мотив како је ђаво, кад је украо сунце, обесио га на
букву да светли само њему (Срп. Етн. Зборн. 41, 1927, №
163). У једном веровању из Босне имамо познати мотив да
је човеку немогуће да стекне бесмртност. Ту се прича да
би семе од белог лука могло учинити човека бесмртним;
али да га је немогуће наћи, јер га виле покупе: зато оне и
живе док им се живот не досади, и онда га од себе одбаце,
па без бола умру (Зборн. нар. жив. 6, 1901, 130).

„Новозаветних“ апокрифних скаски има много више. У
њима су обухваћени најважнији догађаји из живота Исусова,
нарочито његово рођење и његово страдање. Зашто се
љилан или крин зове још и „Богородичин цвет“? Зато што
је Аранђео Гаврило, када је јавио Деви Марији да ће за-
чети Исуса, држао у руци тај цвет (Вук Врчевећ, Помање
српске народне свечаности, Панчево, 1888, 43). Због чега се,
на Божић, кити кућа бршљаном? Кад је Ирод наредио по-
кољ деце — каже се у једној скаски из Херцеговине —
онда су Јевреји, идући из куће у кућу, метнули бршљанову
грану на сваку кућу где су дете погубили, да се не би по-
ново у ту кућу навраћали. И онда је на кући у којој је био
Исус изненада изникао бршљан, и тако је Исус спасен, а у
народу остао обичај да се о Божићу кити кућа бршљаном
(Зборн. нар. жив. 6, 1901, 302). Словенци верују да у липу не
удара гром зато што се под њом одморила Богородица кад
је бежала са Исусом (Рад 43, 156). У супротности са малочас
споменутим веровањем да је купина проклета, јер је од ђа-
вола, у околини Ниша верује се да је она благословена:
наиме, кад је Богородица бежала са новорођеним Христом,
понибла је, на њену молитву, купина, која је гониоца са-
плела и задржала (П. Софрић 144). У истоме крају прича
се да је здравац постао од Богородичиног зноја, који је
капао на земљу када је по брдима и врлетима бежала са
новорођеним Исусом (П. Софрић 98). Када је Богородица
бежала са Исусом, жалосна врба са жалила се на њу и
спустила своје гране да би је сакрила: отуда су јој гране
оборене, и отуда се зове „жалосна“ (Зборн. нар. жив. 7, 1902,
195). Топола се, у овој прилици, сасвим друкчије понашала:

када ју је Богородица молила да је сакрије, она није хтела: зато ју је Богородица проклела да јој се лишће увек лелуја, и без ветра (Зборн. нар. жив. 7, 1902, 195 ид.). Са Исусовим животом имају везе и нека друга дрвета и биљке. Кад је Богородица хтела да окуми Светога Јована, узела је она киту ивањског црећа, отишла Светом Јовану, поклонила му се „кротко и смерно“ и замолила да прими кумство (Врчевић, Помање 44). У Далмацији прича се да је једном Богородица излечила Исусу грло богишом (Срп. Етн. Зборн. 17, 1911, 117), и то је *αἴθιον* за пропис да се грло лечи облагањем богишиног корена (о чему в. *ibidem*). У леску не удара гром зато што ју је Исус благословио (Гласник ЗМ 6, 1904, 370). Напротив, врба (*salix*) проклета је, јер је једном, када је Исус гонио ђавола, показала овоме пут којим треба да се спасе (Гласник ЗМ 6, 1904, 371). Највише скаски има у вези са Исусовим страдањима. Јасика је одала Исуса сотони, или Јеврејима, и зато ју је Бог проклео да никад нема мира (Милићевић Кнежевина Србија 638. упор. и Гласник ЗМ 6, 1904, 371, и 19, 1907, 320). Босански Каравласи причају да су Јевреји почели Исуса шибати јововим гранчицама, али су се оне изломиле, и зато је Исус благословио јову (Гласник ЗМ 19, 1907, 235). У Словеначкој верују да је Исус био разапет на липовом дрвету (Рад 43, 172); у околини Соко Бање причају да је био разапет на брекињи (*Sperberbaum*), и зато је тамо забрањено сећи брекиње (према усменом саопштењу проте Стеве Димитријевића); најзад, у Самобору причају да је Исусов крст био од дрена, и зато га је Бог проклео да никада не порасте велики (Зборн. нар. жив. 16, 1911, 39). Босиљак је, на дан Светога Макавеја, нађен самоникао на гробу Христовом, и зато се на тај дан босиљак у цркви освећује, и после чува за религијске потребе и за лек (Срп. Етн. Зборн. 14, 1909, 71). У Херцеговини кажу да се је издајник Исусов, Јуда, обесио о смрдљику (*sorbus aucuparia*; чуо од Св. Томића). Осим горе споменутих скаски има их још које се везују за Богородицу. Када је Богородица једном умесила хлеб, и после тога опрала руке, пале су капљице на лишће Богородичине траве (*hypericum perforatum*), и зато је њено лишће добило пеге (П. Софрић 13). Када је Богородица једном хтела да слуша појање светитеља, заклела је свако чедо и гору и воду да ћуте; и

све је заћутало, осим јасике (*populus tremula*): зато ју је Богородица преклела да увек трепери (Вук Песме 1, 197; Караџић 2, 1900, 149; Врчевић, Помање 10). Зашто је клас пшенице мали као шака? Једном је ђаво упалио пшеницу, и она почне горети; Богородици би жао, па сиђе с неба. ухвати шаком за клас и угаси ватру: и клас остане онолики колико је Богородица ухватила (Караџић 3, 1901, 136). Од светаца који се спомињу у етиолошким скаскама о растињу прво место, што је сасвим природно, има Свети Сава. Због чега је јела зелена и лети и зими? Свети Сава, у дубокој старости, сео је под јелу да се одмори, и у томе га је Бог позвао себи; и тако се он с тога места узнесе на небо, а јелу благослови да буде зелена и лети и зими (Б. Вила 16, 1901, 15). Свети Сава је благословио и дуван, и због тога ђаво бежи од дувана: кад ухвати ђаво човека, најпре му примирише уста, па ако смрде на дуван, онда га пусти (Б. Вила 16, 1901 95; упор. и Поливка у Arch. f. slav. Philol. 21, 264; 275. и Вл. Ћоровић, Свети Сава у народном предању 248). Босиљак је постао од суза Светога Саве, Гласник ЗМ 20, 1908, 462. Свети Сава доводи се у везу и са крушком: када је једном путовао из Зете у Будимље, закопао је на врху Коњуха под неком крушком сребрне новце, и због тога се то место прозове Сребрница (Срп. Етн. Зборн. 5, 1903, 580); осим тога верује се да се Свети Сава о свом дану пење на крушку, око које се искупе вуци, и он им онда одређује храну за наредну годину (Срп. Етн. Зборн. 7, 1907, 255 ид; упор. и мој чланак „Свети Сава и вуци“, Срп. Етн. Зборн. 31, 1924, 157 итд). Свети Сава има везе и са лозом утолико што је на лози спаљен, док га ватра од других дрва није никако могла сажећи (Вл. Ћоровић, Свети Сава у народном предању 187, упор. и Б. Вила 16, 1901, 212). На лози је спалио сам себе и Свети Андрија, на крају свог првог живота (пре своје палингенесије), упор. Срп. Етн. Зборн. 41. 1927, № 166. Од осталих светаца ваља у овој вези споменути и Светог Јована Крститеља, о чијем је празнику (Усековању) табуирано грожђе, нарочито црно, „јер то потсећа на крв која је текла из главе Светога Јована“ (Срп. Етн. Зборн. 14, 1909, 72; 19, 1913, 65; Зборн. нар. жив. 5, 1900, 278). Према скаски о демону који краде новорођенчад (в. Heinrich Winkler, Alexander, Salomo und die

Karina. Eine orientalische Legende von der Bezwingung einer Kindbettdämonin durch einen hl. Helden, 1931). Свети Крстивоје благословио је маслину („да без њеног рода нико не може живети“), јер је показала куд је побегао ђаво — отмичар (Срп. Етн. Зборн. 41, 1927, № 167). Један изванредан број скаски смемо претпоставити и у вези са свецима о чијем дану треба садити, или брати ове или оне плодове, односно јести их или не јести (на пример, на питање због чега лубенице сазревају на дан Светога Ловринца одговара народ да је то с тога што се тога дана Свети Ловринац у њих помокри, Зборн. нар. жив. 7, 1902, 147); за такве прописе морала су постојати религијска објашњења, *ἱεροὶ λόγοι*, али нам она у највише случајева нису забележена. Код наших Муслимана забележена је скаска о томе због чега је купина проклета. Кад је Мухамед бежао, купина се испречила, и Мухамед се на њу саплео и пао, па је мало требало да га непријатељи ухвате, и зато ју је он проклео (Годишњица Н. Чуп. 24, 285 = Тих, Р. Ђорђевић, Наш народни живот 5, 128).

Иначе су у нашем народу познате скаске са анимистичком подлогом. Сува дафина, о којој су обешени невини, лажно оклеветани Момир и Гроздана, озеленила је и цветала белим цветом, а Момир и Гроздана на њој посветили су се (Вук Песме 2, 29, 374 ил.). Иза тога на гробу Момировом изникао је зелен бор, а на Грозданином лоза, и онда се лоза савила око бора (*ibidem* 390 ил.); исто тако, на гробовима несрећних заљубљених изникнула су лоза из момковог а ружа из девојчиног гроба, па се онда лоза обавила око руже (Б. Вила 16 1901, 247). На гробу невино погинулог дечка, на кога је отац посумњао да проводи љубав с маћехом, па га је убио, изникла је усред њега ружа; њу је неки чобанин откинуо, али се она опет вратила на своје место (Б. Вила 19, 1904, 70 ил.). Исто тако изникле су руже и на гробу невино погинуле Јованбеговице (*ibidem* 353): из крви невино убијене сестре, коју је опањкала њена снаја, па јој је брат дао да је растргну коњи на репове, никло је смиље и босиље (Вук Песме 2, 5. Упор. и Тих. Р. Ђорђевић, Наш народни живот 5, 9). У селу Пољици (Херцеговина) има једно место које се, по једном високом, увек зеленом храсту зове зелени дуб. Прича се да је под тим храстом заклано једном

двоје невине деце, па је нож којим су заклани обрисан о дрво, и од тога је доба оно зелено и лети и зими (Срп. Етн. Зборн. 5, 1903, 1229¹). У околини Ниша прича се да је ружа најпре била бела, али од како се нека девојка, не знајући за ружине бодље, убола, постала је ружа црвена (П. Софрић 191). Према једној скаски из околине Крушевца, мајчина душица (*thymus serpillum*) поникла је из гроба мајке, на који су деца свакога дана долазила и на њему плакала (П. Софрић 157). У Самобору цвет дан и ноћ (*viola tricolor*) тумачи се овако: то је маћеха, са две кћери и две пасторке; „маћеха седи уз две столице, свака њезина кћи има свој столац, а обе пасторке морају да седе на једном столцу“ (Зборн. Нар. Жив. 16, 1911, 39) — само у овом случају имамо пре фолклор него народно веровање; чак је вероватно да је ово објашњење позајмљено из туђег фолклора, упор. н. пр. Fr. Warncke, Pflanzen in Sitte, Sage und Geschichte, Leipzig, 1878, № 49, стр. 169 и дд. Има још неколико анимистичких скаски сконцентрисаних око историјских личности и догађаја. На месту где је краљ Вукашин убио цара Урша никао је усред зиме и леда босиљак, који је врло јако миришао (Нар. песме, збирка Н. Кашиковића, ркп. С. К. Акад. кут. 2). Бршљан са црквине Пречисте Крајинске код Скадра лековит је зато што је ту поникао на гробу Св. Јована Владимира (Коло 4, 1902, 663), а маховина са извесног зида скадарског града има моћ да породиљама повећа млеко због тога што је изникла на месту где је узидана жена војводе Гојка (Гл. Етн. Муз, 8, 1933, 53, упор. и Вук Песме 2, 25 примедба). Лан на ћетеништу (под Видојевицом у Подрињу) сејао је митски цар Тројан (Караџић 2, 1900, 65). Зова - према објашњењу П. Софрића, стр. 103, који за приповетку Вук № 39 „У цара Тројана козје уши“ с правом претпоставља етиолошки карактер - поникла је из земље којој је царев берберин поверио тајну о царевим ушима: оња је изникла да би се кроз свирајку од ње тајна објавила целом свету. Нарочито су популарне скаске о постанку божура. По једној, божур је био најпре беле боје, али је на Косову од крви српских јунака добио црвену боју, и после се као црвен цвет свуда раширио (П. Софрић 15). Или је он уопште изникао из крви косовских јунака (свуда!). У околини Ћустендила налази се црква Спасовица, око које има много

божура; за тај божур прича се да је поникао из помешане крви Срба и Бугара, који су се некада ту сукобили (Караџић 1,1899, 12). Најзад, за божур на Добричу (топлички округ), који је различите боје, прича народ да је постао после једне велике битке, у којој су се бориле различите „вере“: црни божур постао је од циганске крви, плави од турске, а црвени од српске (Браство 7,1896,52) Позната су и веровања према којима из ове или оне биљке постаје живо биће. У Херцеговини верују да виле постају из мразовца (*colchicum autumnale*); зато момци никад неће ову биљку да згазе, док напротив бабе то чине кришом, рано у зору (П. Софрић 165). У приповетки „Сунчарева мајка“ (Вук № 66) девојка се рађа из босиљка; у приповетки „Циганка царица“ (Срп. Етн. Зборн. 41,1927, № 33) девојка се рађа из јабуке (за паралеле и евентуалан извор. в. *ibidem* стр. 511). Према раширеном народном веровању пшенична погача, коју је кум закинуо куму, претворила се у корњачу (Вук Речн. s. v. корњача); као што се хлеб закинут просјацима претвара у жабе и змије (Зборн. Нар. Жив. 11,1906,281, № 5 и *Volte — Polivka, Anmerkungen zu den Kinder-und Hausmärchen der Brüder Grimm Polivka 3,4621*). Понекад се метаморфоза изврши само делимично, на пр., када у песми типа девојке без руку (из збирке Ј. Мутића, ркп. С. К. Академије, кут' 20) „јаворове гране, уз рамена прислони девојци, Бог јој даде из рамена руке“ (упор и скаску Дедаловог типа о подизању Ферхадове џамије у Бањалуци, у којима је Раде неимар начинио себи и друговима крила од липове грађе, А. Hangi, *Život i običaji muslimana u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, 1906, 23, в. и Зборн. нар. жив. 19,372*; и приповетку Strohal 1,32, у којој вештице начине својој другарици ребро од липовог дрвета).

Споменућемо још неке етиолошке скаске којима се објашњава по каква особина извесних биљака, или какав обичај који је са њима у вези. Због чега је дрен мали и као здробљен? Кад је медвед о Сретењу изишао гладан из јама, видео је да је дрен најпре цветао, па је остао крај њега да чека, мислећи да ће и његов род најпре сазрети. Кад је видео да се преварио, у љутини здробио га је, па је зато дрен и данас здробљен (Зборн. нар. жив. 16,39). Због чега је стидак (*caucalis grandiflora*), који је иначе сав бео, у средини

мало црвен? Срби приповедају да је оно првено пре веће било, па сада свакога дана бива мање, јер нестаје стида међу људима (Вук Речн. s. v.). Зашто је пшенично зрно преко средине препукло? Из зависти - прича се у околини Прилепа - кад је пшеница видела да је просо, и ако је доцније посејано, пре ње сазрело (Сборникъ за народни умотворенија, Софија, 1,71). Зашто се пшеница носи у цркву? Пшеница звала рженицу да иду у цркву, а она јој одговорила да види цркву и оданде где је, јер је велика: зато Бог прокуне рженицу, а пшеницу благослови да се носи у цркву и кува за душу (Караџић 3,1901,136)). За смрдљику (*sofbus auciragia*) прича се да је уље на њој расло све док није некакав цар о њу обесио права човека (Вук Речн. s. v.). Због чега су свракама вратови очупани? Према једној скаски из Прилепа свраке иду у неку пусту планину, у коју људи немају приступа, и ту, за виле, беру смиље (*helichrysum arvenagium*), па га онда вршу; и због тога су им вратови очупани, јер су били везани за стожер (Сборникъ 1,72 ид). П. Софрић забележио је о постанку незаборавка (*myosotis pa'usfris*) једну причу, за коју каже да је народна, из околине Ниша. Нека девојка пожелела је да јој момак донесе некакав леп плав цвет више неке провалије. Момак пође, али се сруши у провалију и погине. Последње речи које је упутио девојци биле су: не забора ви ме, и отуда остане цветице име незаборавак (П. Софрић 207). Прича, међутим, не чини утисак да је народна.

Као што се види, у скаскама је реч о дрвећу и шибљу, (липа, топола, храст, буква, дрен, јела, бор, јасика, врба, жалосна врба, јова, брекиња, глог, јавор, зова, дафина, смрдљика, јабука, крушка, трешња, маслина, леска, лоза, бршљан, купина), и о најпознатијим биљкама (пшеница, босиљак, ружа, смиље, ивањско цвеће, здравац, божур, богиша, лан, Богородичина трава, крин, мајчина душица, бели лук, лубеница, кромпир, мрзовац, стидак, маховина, дуван, дан и ноћ, незаборавак), које имају свој значај и у религији, и које су махом биле познате још у заједничком словенском времену. За две биљке, дан и ноћ и незаборавак, које су вероватно импортиране у новије време, начинили смо већ резерву да су скаске о њима вероватно скорашња позајмица, или можда (код незаборавка) прича скована према етимологији имена.

Од интереса је питање о старини свих ових скаски и о њиховој оригиналности, односно, у колико нису оригиналне српске, о њиховим изворима. Да би се дошло до ових сазнања, потребно је да се свака скаска посебице испита.

Скаска 1 и 2, о „Адамовој јабучици“, познате су, може се рећи, свима европским народима, што се даје видети и из назива за њу (нем. Adamsapfel; енгл. Adams bit; швед. Adams arlebit; дански Adams äble, и др. в. Selmplinger у Handwörterbuch des deutschen Aberglaubens 1,167). Варијаната има и код германских и код романских и код словенских народа, упор. Dähnhardt, Natursagen 1,208 ид; за словенске варијанте упор. и Jagić, Slavische Beiträge zu den biblischen Apokryphen. I. Die altkirchenslavischen Texte des Adamsbuches. Denkschr. d. kais. Akad. d. Wiss. Phil. — hist. Kl. 42, (Wien, 1893) стр. 67, Ант. и Dähnhardt 209. О постанку лозе и купине имали су сличну скаску Грци: према једном старинском миту (πρεβυτέρη φάτις) лоза је постала од Дионисове крви (ὀλόμπος ἰχώρ) која је канула на земљу (в. Nonnus Papop. Dionys. 12,294 ид; упор. и R. Köhler, Kleinere Schriften, Berlin, 1900, 3,275). Сличну скаску из јужне Француске у којој је Исус створио лозу а ђаво купину, спомиње Dähnhardt 1,170; у једној словенској скаски о Св. Сисину (Сисоју) светац прокуне купину зато што није хтела одати којим је путем ђаво побегао (Dähnhardt 2, 54). Код старих Грка купина је припадала доњем свету, I. Murr, Die Pflanzenwelt in der griechischen Mythologie, Innsbruck, 1890, 274. Иначе купина, као и код нас (в. горе), може и код других народа бити благословено шибље (зато што није дала своје шибље да се њиме шибла Исус, Dähnhardt 2,201 ид., из Холандије).

Међу старозаветним скаскама једна од најпознатијих је она о Адамовој јабучици (в. горе 1 и 2). За њу има паралела код многих европских народа (Немци, Французи, Енглези, Данци, Мађари, Румуни, такође и Руси и Бугари, в. Dähnhardt 1,208; за словенске паралеле в. V. Jagić, Slavische Beiträge zu den biblischen Apokryphen I. Die altkirchense, Texte des Adambuches, Denkschr. der kais. Akad. d. Wiss. 42 Wien 1893, стр. 6/ Ант.); колико је била популарна доказ је што је о њој остало чак трагова и у језику: „јабучица“ у грлу (cartilago thyreoides) зове се немачки Adamsbiss, Adamsap-

fel, енглески Adamsbit, итд. в. Stemplinger у Handw. 1,167. Да је лоза божанског а купина ђаволског порекла (упор. горе № 3 и 4), то је мотив који се често налази у дуалистичким скаскама; довољно је потсетити само на каталог животиња, биљака и ствари које је ђаво створио у утакмици с Богом, у Revue des traditions populaires 1,202 ид, в. Dähnhardt 1,165. Упор. још и Dähnhardt 1,170; 203; 2,54; 201. Овде треба потсетити да је и код старих постанак лозе био везан за божанство тако високог ранга какав је Дионис. Купина је, међутим, припадала божанствима и демонима доњег света (J. Muir, 274). Скаске о постанку ваши и бува (в. горе упор. и Милићевић ЖСС² 68) позната је у истој овој форми, и многим другим европским народима (в. Dähnhardt 2,111 ид.), с том разликом што се, мало друкчије него у српским верзијама стварање ових инсеката у неким скаскама схвата као к а з н а за леност. Иначе, да се ораси и лешници сматрају као забава, то је познат мотив, в. С.Е.Зб. 41,1927, № 63 и стр. 522. Легенда о Авраму и Нимроду (горе бр. 8) прича се међу нашим муслиманима у Босни и Херцеговини (П. Софр. 212), и она је, као и многе друге легенде из те средине, пореклом из муслиманских библијских апокрифа (упор. g. Weil, Biblische Legenden der Musulmänner, Frankfurt a. M. 1845, стр. 75 = Dähnhardt 1,315); оно што се прича о јасици спада, међутим, међу индоевропска веровања, према којима је јасика проклето дрво (в. О. Dähnhardt, Natursagen 2,38 идд; 230 идд, и др.) — веровање које је свакако из далеке прошлости, сачувао и наш народ (упор. Милићевић Кнежевина Србија 638; Вук Песме 1,197; Караџић 2,1900,149; Врчевић Помање 10; Гласник ЗМ 6, 1894, 19,320).

О аугентичности и евентуалним изворима осталих скаски и легенда биће говора другом приликом.